

Rīgas 51. vidusskola

Metodiskie ieteikumi pārejai uz mācībām latviešu valodā

I. Vispārīgie jautājumi

1. Metodiskie ieteikumi (turpmāk – ieteikumi) nosaka Izglītības likumā un Vispārējās izglītības likumā grozījumu ieviešanu Rīgas 51. vidusskolā (turpmāk - Skola), kuros paredz, ka no 2023. gada 1. septembra izglītības process tikai valsts valodā tiks īstenots pamatzglītības pakāpē 1., 4. un 7. klasē, no 2024. gada 1. septembra mācības tikai valsts valodā uzsāks 2., 5. un 8. klašu skolēni, bet no 2025. gada 1. septembra pievienosies arī 3., 6. un 9. klases.
2. Ieteikumi izstrādāti, lai veidotu vienotu redzējumu par kvalitātes prasībām izglītības procesā, pārejot uz mācībām latviešu valodā, tādējādi nodrošinot katram izglītojamam mūsdienīgas lietpratības izglītību valstīs valodā.
3. Ieteikumi ir saistoši skolas pedagogiem, izglītības iestādes vadībai, skolas atbalsta speciālistiem, kā arī izglītojamajiem un to likumiskajiem pārstāvjiem.

II. Mācību saturs un pieeja. Stundas plānošana

4. Visi Skolas pedagogi ir atbildīgi par latviešu valodas apmācības procesu neatkarīgi no tā, vai tie ir valodas skolotāji vai citu mācību priekšmetu skolotāji.
5. Mācību stundas plānošanu pedagogs veic atbilstoši efektīvās stundas īstenošanas elementiem (sasniedzamais rezultāts, jēgpilni uzdevumi, domāšana par mācīšanos, atgriezeniskā saite, refleksija), pedagogs modelē mācību stundu atbilstoši 9G principiem. Mācību priekšmetu pedagogi izmanto vieglās valodas metodiku un atbalsta valodas pamatprincipus.
6. Mācību stundā pedagogi nodrošina ne tikai mācību priekšmeta apguvi, bet arī valodas attīstību, t.sk.:
 - 6.1. izpratne un komunikācija. Mācot jebkuru mācību priekšmetu, skolotājs skaidri un efektīvi izskaidro skolēniem sarežģītus jēdzienus un idejas.
 - 6.2. mutvārdu komunikācija. Mācību priekšmetu skolotājs sniedz skaidru instrukciju, uzdod jautājumus un veicina dialogu, kas savukārt veicinās skolēnu līdzdalību un izpratni.
 - 6.3. lasītprasme. Mācību priekšmetu skolotājs nodrošina lasītprasmes attīstību. Pedagogs palīdz skolēniem apgūt lasīšanas stratēģijas un saprast dažādus tekstus atbilstoši konkrētā mācību priekšmeta saturam.
 - 6.3. rakstīšanas prasme. Mācību priekšmetu skolotājs nodrošina atbalstu un palīdz skolēniem uzlabot rakstīšanas prasmes, sniedz norādījumus par pareizu valodas gramatikas normu ievērošanu (gramatiku), loģisku teikuma/teksta izkārtojumu un pārdomātu informācijas prezentāciju.
7. Mācot mācību priekšmetu latviešu valodā, pedagogs ievēro tālāk piedāvātos norādījumus:
 - 7.1. noteikti skaidri sasniedzamie rezultāti. SR ietver gan valodas prasmju attīstību, gan mācību priekšmeta specifiskās zināšanas un prasmes;
 - 7.2. atlasīti piemēroti mācību materiāli. Izvēloties mācību materiālus, pedagogs atlasa vai pielāgo tos tā, lai tie atbilstu SR un skolēnu valodas prasmju līmenim. Plānojot mācību stundu latviešu valodā, pedagogs izmanto dažādus resursus, piemēram, mācību grāmatas, audio un video materiālus, valodas vingrinājumus, interaktīvās aktivitātes vai digitālos rīkus, lai veicinātu skolēnu interesi un aktīvu līdzdalību valodas apguvē;
 - 7.3. izmantotas dažādas mācību metodes. Pedagogs izmanto dažādas mācību metodes, kas veicina ne tikai mācību priekšmeta satura, bet arī efektīvāku valodas apguvi: aktīvā mācīšanās, sadarbības aktivitātes, valodas vingrinājumi, diskusijas, uzdevumu risināšana, projekta darbi, Skola 2030 materiāls “Mācību resursi”, Latvijas Universitātes materiāli “Labās prakses e-piemēri skolotājiem”, LVA metodiskie līdzekļi;

7.4. nodrošināts individualizēts atbalsts. Domājot par skolēniem ar atšķirīgiem zināšanu līmeņiem valodas prasmē, pedagogs nodrošina atbalstu katram skolēnam, lai sasniegtu rezultātu atbilstoši viņu valodas līmenim un vajadzībām. Tas ietver jau iepriekš minēto, proti, papildu uzdevumus, atgātnes, individuālas konsultācijas vai citus atbalsta materiālus, lai palīdzētu skolēniem ar dažādu valodas un mācību priekšmeta satura zināšanu līmeni. Pedagogs efektīvi izmanto izglītības procesā diferenciaciju, individualizāciju un personalizāciju.

8. Nodrošinot pāreju uz mācībām latviešu valodā, pedagogs mērķtiecīgi izmanto atgātnes un vārdnīcas:

8.1. atgātnes ir noderīgs rīks, lai palīdzētu skolēniem atkārtot un atcerēties svarīgo informāciju dažādos mācību priekšmetos, veikt uzdevumus un arī nostiprināt savas valodas zināšanas konkrētajā mācību priekšmetā;

8.2. atgātnes izmantojamas kā atbalsts latviešu valodas lietošanai mācību stundā, mācību satura apguvē, nostiprināšanā un atkārtotā, individuālajam darbam;

8.3. atgātnes var būt rakstiskas, vizuālas vai interaktīvas. Pedagogs pielāgo atgātnu veidu un saturu konkrētajam mācību priekšmetam un skolēnu vajadzībām, lai tās būtu pēc iespējas efektīvas un atbalstītu mācību procesu.

8.4. vārdnīcas izmantošana, t.sk. digitālā formātā: tas palīdz paplašināt vārdu krājumu un sapratni par to, kā konkrētie vārdi tiek izmantoti kontekstā;

9. Modelējot mācību stundu, pedagogs pārdomā darbu ar dažādu veidu tekstiem, un jāpievērš lielākā uzmanība teksta uzbūvei vieglajā valodā, kas ļaus izglītojamiem vieglāk uztvert pamatdomu un sekot tai līdz visa teksta garumā. Būtiski izlasīt vispirms tekstu kopumā un pēc tam adaptēt nevis teikumu pēc teikuma, bet veidojot loģisku, saprotamu domas izklāstu.

9.1. Pedagogs izglītības procesā piedāvā dažādas lasīšanas stratēģijas atbilstoši skolēna vecumam un prasmju līmenim:

9.1.1. lasīšana ar izpratni: ietver piezīmju veidošanu, svarīgāko fakti izcelšanu, sakarību veidošanu/meklēšanu starp dažādiem jautājumiem un atbildēm;

9.1.2. konteksta analīze: skolēnam ir jāpārlūko analizēt kontekstu tā, lai saprastu, kas ir rakstīts starp rindiņām. Tas ietver informācijas meklēšanu atsaucēs, izpratni par teksta mērķi un auditoriju;

9.1.3. līdzību un atšķirību meklēšana: atrast līdzības un atšķirības starp dažādiem tekstiem, tas palīdzēs veidot saikni starp tiem, starp dažāda veida informāciju, kā arī stiprinās izpratni par dažādiem tēmas aspektiem;

9.1.4. konteksta paplašināšana: lai labāk saprastu tekstu, skolēnam ir jāapvieno lasītā pieredze ar ārējo informāciju un pierādījumos balstītiem argumentiem.

10. Refleksija un atsauksmes. Pēc mācību stundas pedagogs rosina refleksiju par to, kā ir veicies mācību procesā un kādi rezultāti ir sasniegti, kas ir bijis veiksmīgs un ko varētu uzlabot. Pedagogs nodrošina skolēnu pašnovērtējumu, lai viņi varētu apzināties savus panākumus un attīstību jomās.

11. Vērtēšana. Apgūstot mācību priekšmetu latviski, pedagogs ņem vērā, ka daudzveidīgie vērtēšanas veidi palīdz iegūt dažādu informāciju par skolēnu progresu. Pedagogs izmanto vairākus rīkus, lai iegūtu pēc iespējas objektīvāku un pilnīgāku izpratni par skolēnu sasniegumiem gan mācību priekšmeta zināšanā, gan latviešu valodas lietojumā.

11.1. Izglītības procesā pedagogs izmanto: diagnosticējošo vērtēšanu ar mērķi izvērtēt skolēna mācīšanās stiprās un vājās puses un noskaidrot nepieciešamo atbalstu; formatīvo vērtēšanu, lai nodrošinātu atgriezenisko saiti par izglītojamā tā brīža sniegumu pret plānotiem sasniegumiem rezultātiem; summatīvo vērtēšanu, lai novērtētu un dokumentētu izglītojamā mācīšanās rezultātu, atbilstoši kritērijiem, kas pārbauda noteiktas valodas prasmes katrā mācību priekšmetā (piemēram, jēdzienu pareizrakstība un izpratne, korekta jēdziena pielietošana, precīzi lietoti nosaukumi u.c.).

11.2. Pedagogs veido pārbaudes darbus, tos pielāgojot izglītojamo spējām, vajadzībām un interesēm: rakstveida (pārbaudes darbi, esejas, domraksti, testi u.c), mutvārdu (prezentācijas, jaunizgudrojumi, stāsti, dzejoļa deklamēšana u.c.), interaktīvi (video sižeti, aplikācijas, infogrammas, dizaina izveide u.c.).

III. Latviskā vides veidošana izglītības iestādē

12. Lai pāreja uz mācībām latviešu valodā norisinātos veiksmīgāk, pedagogs temata apguvei izmanto “vārdu sienu”, “runājošās sienas”, “gramatisko likumu sienu” utt. “Runājošās sienas” ir kā pamats dažādām valodas spēlēm un mācību aktivitātēm, lai rosinātu skolēnos interesi par konkrētu tematu un palīdzētu vieglāk iegaumēt prasīto, diskutēt, stāstīt, lai veicinātu komunikāciju un valodas prasmes attīstību izglītības procesā.

13. Lai vizualizētu un atcerētos svarīgāko informāciju, mācībās izmanto plakātus (gan gatavus plakātus, kā arī palielinot jebkuru atgādni, darba lapu vai arī veidot kopā ar skolēniem, t.sk. tiešsaistē).

14. TV ekrāni 1.stāvā. Konsultatīvā grupa, MSJ koordinatori veido prezentācijas un izliek aktuālo informāciju foajē 1.stāvā, t.sk. par MSJ nedēļām, latviešu gadskārtu svētkiem un to tradīcijām, par Latvijas valsts svētkiem un kultūras pasākumiem, latviešu valodas materiālus - populāri latviešu teicieni, sakāmvārdi, parunas, pasakas, tautasdziesmas, videomateriāli, kuri sniedz ieskatu latviskajās tradīcijās un ļauj apjaust latvisko dzīvesziņu.

15. Programmas "Latvijas skolas soma" mērķtiecīga īstenošana, nodrošinot iespēju pamata un vidējās vispārējās izglītības programmu izglītojamiem apmeklēt mākslas un kultūras norises mācību un audzināšanas darba ietvaros, veicinot veiksmīgu pāreju uz mācībām latviešu valodā.

16. Ikdienas vārdi un frāzes. Funkcionālās frāzes nodrošina konkrētu un praktisku valodas lietojumu, ļauj skolotājiem un skolēniem apgūt un izmantot valodu reālās situācijās, risinot organizatoriskos jautājumus, komunicējot starpbrīžos un ārpusstundu laikā, tas palīdz attīstīt praktiskas valodas prasmes un uztur interesi par mācību procesu, kā arī veido pārliecību valodas lietošanā un uzlabo komunikācijas prasmes, jo skolēni tiek sagatavoti reālām un konkrētām valodas situācijām.

17. Mācību ekskursijas. Mācību priekšmetu pedagogi un klašu audzinātāji organizē ekskursijas uz Latvijas vēsturē un kultūrā nozīmīgām vietām, dabas objektiem. Klases stundās izmanto Latvijas (daudzu) muzeju piedāvātos virtuālos resursus, latviešu videoekskursijas un videomateriālus, kuri sniedz ieskatu latviskajās tradīcijās un kultūridentitātē.

18. Pagarinātā dienas grupa palīdz attīstīt lasītprasmi, tekstpratību un runātprasmi. Pagarinātās dienas grupas pedagogi organizē grupu darbu skolēnu valodpratības stiprināšanai. Pagarinātās dienas grupas pedagogs ņem vērā priekšnoteikumus: plānot nodarbību lasītprasmes attīstīšanai, jālasa 25-30 minūtes, izmanto “skaļās lasīšanas” stratēģiju, aktivitāti “lasa priekšā”, plānot papildus laiku apspriešanai – jautājumi, zīmējumi, darba lapas, spēles un rotaļas, mīklas, ilustrēšana, pasakas turpinājums, leļļu teātra iestudēšana u.c. Pedagogs izmanto LVA materiālus un digitālus resursus, metodikas, skolas “Pupa” līdzekļus, latviešu tautas pasakas un teikas (audiomateriāli, radioteātris, videomateriāli), Nacionālā Kino centra resursus (filmas.lv), kā arī Skolas bibliotēkas dailliteratūru.

19. Skolas darbinieki ikdienas komunikācijā lieto valsts valodu, lai sekmētu izglītojamo valodas praktisku lietojumu (ēdnīcā, garderobē, starpbrīžos, interešu izglītības nodarbībās, pastaigās, Skolas bibliotēkas telpās, medmāsu kabinetā u.c.).

20. Ar mērķi veicināt skolēnos agrīnā vecumā pozitīvu attieksmi pret grāmatām, motivēt bērnus vairāk lasīt drukāto grāmatu sākumskolas posmā, Skolas 1.stāva gaitenī ir iekārtots “Grāmatu maiņas punkts”. Maiņas punktā skolēni var paņemt sev interesējošu grāmatu, lasīt to starpbrīžu laikā vai pagarinātās dienas grupas laikā, kā arī paņemt grāmatu uz mājām, izlasīt un atnest atpakaļ. 1.-4. klašu audzinātāji un mācību priekšmetu pedagogi plāno “Grāmatu maiņas punkta” izmantošanas veidus izglītības procesā, stiprinot latviešu valodprātību un komunikācijas spējas, saudzīgu attieksmi pret grāmatu lietošanu..

21. Skolas projekts “Pirmie soļi ceļā uz vienotu skolu”. Skolas sākumizglītības pedagogi organizē pirmsskolas audzēkņiem adaptācijas nodarbības reizi nedēļā ar mērķi uzsākt adaptācijas periodu Skolas latviskā valodas vidē un pielāgoties jauniem sociālās un komunikācijas vides apstākļiem, uzsākot mācības skolā septembra mēnesī latviešu valodā.

IV. Skolas vadības, klašu audzinātāju, mācību priekšmetu pedagogu, atbalsta speciālistu, izglītojamo un izglītojamo vecāku iesaiste

22. Skolas vadība, klašu audzinātāji, mācību priekšmetu pedagogi, skolas atbalsta speciālisti veic izglītojošo darbību un informēšanas pasākumus ar mērķi mazināt vecāku bažas par viņu bērnu spēju apgūt mācību saturu latviešu valodā, iepazīstināt ar metodiku un atbalsta veidiem, kā arī sekmēt vecāku spējas atbalstīt bērnus, praktizējot latviešu valodu arī ārpus skolas.

23. Klašu audzinātāji organizē vecāku sapulces par mācību procesa īstenošanu latviešu valodā, par atbalsta resursiem izglītojamiem un vecākiem latviešu valodas pilnveidei. Klašu audzinātāji pēc nepieciešamības aicina uz vecāku sapulcēm skolas vadības pārstāvjus. Atsevišķos gadījumos klašu audzinātāji un mācību priekšmetu pedagogi organizē izglītojamo vecākiem individuālās pārrunas.

24. Skolas vadība plāno “Atvērto durvju dienu”, atklātās stundas izglītojamo vecākiem, lai pilnveidotu izpratni par valodas un satura apguvi mācību stundās un mazinātu vecāku bažas par satura apguves draudiem valodas barjeras dēļ.

25. Skolas vadība organizē maijā/augustā vecāku kopsapulci topošajiem 1. klašu skolēnu vecākiem par mācību procesa organizēšanu latviešu valodā un atbalsta resursiem latviešu valodas pilnveidei.

26. Mācību priekšmetu pedagogi, atbalsta speciālisti, skolas vadība nodrošina atbalstu katram skolēnam, lai sasniegtu rezultātu atbilstoši viņu valodas līmenim un vajadzībām. Tas ietver jau iepriekš minēto, kā arī individuālas konsultācijas un papildu nodarbības, lai palīdzētu skolēniem ar dažādu valodas un mācību priekšmeta satura zināšanu līmeni sekmīgi iekļauties izglītības procesā.

27. Skolas vadība, mācību priekšmetu pedagogi, klašu audzinātāji, atbalsta speciālisti sniedz atbalstu un palīdzību visa mācību gada garumā, pēc nepieciešamības nodrošina individuālās tikšanās ar Skolas izglītojamo vecākiem, t.sk. arī ar topošo pirmklasnieku vecākiem par metodiku un atbalsta veidiem, par vecāku spējām atbalstīt savus bērnus, praktizējot latviešu valodu arī ārpus skolas.

28. Skolas vadība veic mācību stundu vērošanu skolotāja atbalstam un palīdzībai ar mērķi izvērtēt programmas īstenošanā kvalitāti valsts valodā un noteikt turpmākos uzdevumus izglītības procesa pilnveidei. Skolas vadība atbalsta, rekomendē, iedrošina, motivē Skolas pedagogus, lai veidotu vienotu redzējumu par kvalitātes prasībām izglītības procesā, pārejot uz mācībām latviešu valodā.

29. Skolas vadība un Skolas atbalsta speciālisti sniedz katram Skolas pedagogam individuālu metodisko atbalstu un palīdzību konkrētā situācijā, t.sk. konsultācijas un atbalsts, mācību stundu vērošana, savstarpēja stundu vērošana, pastāvīga sadarbība pedagogu atbalsta grupās skolas līmenī katru trešdienu 1.mācību stundas laikā, pedagogu palīgu nodrošinājums.

V. Skolas vadības, Skolas konsultatīvās grupas, mācīšanās konsultanta, pedagoga palīga iesaiste

30. Skolas konsultatīvā grupa sniedz nepieciešamo metodisko atbalstu priekšmetu skolotājiem mācību stundu plānošanai latviešu valodā, veicina vienotu priekšmetu skolotāju pieeju jaunu terminu apguvē, ievieš SR2, vieglās valodas metodiku. Organizē un vada diskusiju klubu skolotājiem katru otrdienu pēc 8.stundas, kurā skolotāji pilnveido sarunvalodas prasmes par aktuālām tēmām.

31. Mācīšanās konsultants veic stundu vērošanu skolotāja atbalstam, izvērtē pedagoga stiprās un vājās puses, veic pārrunas ar skolotāju, izstrādā ieteikumus efektīvai mācību stundai pārejā uz vienotu skolu. Seko līdz skolotāja izaugsmei mācību procesa organizēšanā un satura izveidē

32. Pedagoga palīgs piedalās mācību stundās un nodrošina atbalstu, atbilstoši katra izglītojamā attīstības līmenim, spējām, vajadzībām un interesēm, lai sekmētu mācību sasniegumu paaugstināšanos. Pedagoga palīgs kopā ar mācību priekšmeta pedagogu plāno veicamo darbu stundā, veic individuālu darbu ar izglītojamajiem, lai izskaidrotu neapgūto mācību vielu latviešu valodā, radītu viņos motivāciju mācīties un veicinātu veiksmīgu pāreju uz mācībām valsts valodā.

VI. Iespējamie riski, pārejot uz mācībām valsts valodā un pedagoga rīcība

33. Skolas vadība, mācību priekšmetu pedagogi, skolas atbalsta speciālisti apzinās un izvērtē iespējamus mācību riskus darbā ar izglītojamajiem (1.pielikums) un to likumiskajiem pārstāvjiem, kas var rasties, īstenojot pāreju uz mācībām valsts valodā:

33.1. iespējamie riski un pedagoga rīcība (skolēni): raud, kliec, izskrien no klases, klusē, pasaka, ka nesaprot, atsakās atbildēt latviski, lūdz tulkot, atbild krievu valodā, agresīvi izsakās pret valodu. Skolas rekomendējamais algoritms riska situāciju risināšanai: pedagogs pievērš uzmanību situācijai, izvērtē apdraudējuma riskus, ja ir krīzes situācija nekavējoties, informē Skolas vadību (t. 67187010, 67187896), atstāj mierā, lai skolēns nomierinās un tālāk rīkojas atbilstoši Skolas vadības norādījumiem. Jā mācību stundā veidojas situācija, kad skolēns atsakās veikt noteiktu darbību, pedagoga rīcība ir sekojoša: atstāt skolēnu mierā, atliekot darbību pēc stundām, palūgt palīdzēt klasesbiedram, precizēt, kas noticis, ko tieši skolēns nesaprot, piedāvāt alternatīvu darbību, aicināt uz konsultācijām, netulkot, bet pāfrāzēt (pats pedagogs vai klasesbiedri), informēt par notikušo klases audzinātāju;

33.2. iespējamie riski un pedagoga rīcība (vecāki): vecāku bažas par viņu bērnu spēju apgūt mācību saturu latviešu valodā, t.sk. ieilst pret uzdevumu izpildi latviešu valodā, mājās «atbalsta» bērnu visu tulkojot; sūdzas par zināšanu kvalitāti, mācoties latviski. Pedagoga rīcība: veic izglītojošo darbību klases vecāku sapulcē par metodiku un atbalsta veidiem, par vecāku iespējām atbalstīt savus bērnus, praktizējot latviešu valodās lietošanu ārpus skolas, pēc nepieciešamības komunicē ar vecākiem individuāli, aicinot uz individuālajām pārrunām, pēc nepieciešamības organizē vecāku tikšanās ar mācību priekšmetu pedagogiem, atbalsta speciālistiem un Skolas vadības pārstāvjiem. Krīzes situācijā (agresīva uzvedība, negatīvi izteicieni pret latviešu valodu, konfliktsituācija) pedagogs nekavējoties pārtrauc sarunu, griežas pie Skolas vadības un rīkojas atbilstoši vadības norādījumiem.

33.3. Skolas vadība, atbalsta personāls (izglītības psihologs, sociālais pedagogs, logopēdi, speciālie pedagogi, karjeras konsultants, Skolas medmāsa) sniedz riska grupas izglītojamajiem pedagoģisko, psiholoģisko un sociālo atbalstu, analīze riska faktoru aktualitāti un plāno intervences pasākumus risku mazināšanai, mērķtiecīgi sadarbojas un konsultē izglītojamo vecākus.

33.4. Skola veic preventīvo darbību pamatizglītības 2., 3., 5., 6. klasēs ar mērķi mazināt riskus, pārejot uz mācībām valsts valodā, t.sk. savlaicīga vecāku informēšana un komunikācija, mācību stundu vērošana, atbalsta nodrošināšana.

VI. Noslēguma jautājums

34. Metodiskie ieteikumi izstrādāti Skola metodiskās padomes un Konsultatīvas grupas sēdēs, ir saistoši skolas pedagogiem, izglītības iestādes vadībai, skolas atbalsta speciālistiem, izglītojamajiem un to likumiskajiem pārstāvjiem.

Rīgas 51. vidusskola
Risku izvērtējuma veidlapa

Skolēna vārds, uzvārds _____

Klase _____

Risks	0 Nav novērots	1 Reti	2 Bieži	3 Vienmēr
Raud				
Kliedz				
Izskrien no klases				
Klusē				
Pasaka, ka nesaprot				
Atsakās atbildēt latviski				
Nepilda uzdoto				
Lūdz tulkot				
Atbild krievu valodā				
Agresīvi izsakās pret valodu				
Zema mācību motivācija/izvairīšanās motivācija				
Ir mācību parādi				
Attaisnoti mācību kavējumi				
Neattaisnoti mācību kavējumi				
Zemi mācību sasniegumi (nepietiekami vērtējumi)				